

Etterforskning og metoder.

Magne Storaker, Politioverbetjent, Leder Vold/SO, Felles Kriminalenhet, Agder politidistrikt

Både *teknisk* og *taktisk* etterforskning er etterforskning i forhold til Straffeprosesslovens bestemmelser. Skillet er mer av praktisk art. Den etterforskning som favner hele saken kalles ”*taktisk etterforskning*”. Den gjenspeiler valg av ”*metoder*” og etterforskningstaktikk, som fortløpende foretas. Man har skilt ut etterforskningsmetoder hvor det i større grad kreves spesiell kunnskap av naturvitenskapelig art, eller spesielt utstyr eller teknikker, og kalt dette ”*teknisk etterforskning*”. Den tekniske etterforskningen vil vanligvis dreie seg om en begrenset del av den totale etterforskningen.

Taktisk etterforskning

Taktisk etterforskning er innsamling, systematisering og bearbeiding av all tilgjengelig informasjon i en sak. Dette innebærer at man foretar en løpende vurdering av alle forhold i saken, også av de resultater som kommer frem i den tekniske undersøkelsen. Det er viktig at politiets etterforskning skjer innenfor de rammer som gjeldende rett til enhver tid oppstiller. Derfor må enhver sak lovforankres og de prosessuelle regler overholdes.

Den første tiden etter anmeldelse/skadetidspunkt er meget viktig, og det som herunder gjøres av både helsepersonell og politi kan være helt avgjørende for en oppklaring av saken.

Kriminalteknisk etterforskning

De kriminaltekniske sporene har en sentral plass i de aller fleste saker som politiet etterforsker, og har de senere årene fått større og større betydning for utfallet i saken. Kriminalteknisk etterforskning er de faktiske, reelle funn vi arbeider med - "de tause vitner". Det dreier seg ikke om hva den enkelte husker eller tror. For å kunne utnytte kriminalteknikken maksimalt til beste for etterforskningen, er det minst 2 grunnleggende elementer som må ivaretas – systematikk og tolkning.

Med systematikk menes her en nøyaktig, planlagt og etterrettelig metode for å finne (påvise), sikre, oppbevare og utnytte kriminaltekniske spor.

Tolkning av de tause vitner er en stor utfordring. I enkle saker gjøres dette mer eller mindre automatisk som en del av åstedsundersøkelsene. I mer omfattende saker med mange del undersøkelser, er det et stort puslespill som til slutt skal gi en riktig fremstilling av hva som faktisk har skjedd

Din håndtering av sporene kan bli helt avgjørende for utfallet av en sak, og et spor blir ikke bedre enn første hånds håndtering. Husk at det du observerer og gjør skal kunne formidles til andre i ettertid.

Metoder

Nedenfor er listet opp de mest benyttede etterforskningsmetoder ved mistanke om barnemishandling:

Avhør: Avhør er utvilsomt en av de viktigste etterforskningsmetodene politiet besitter. Politiet er avhengig av opplysninger fra fornærmede, vitner og mistenkte for å etterforske og oppklare forbrytelser.

Ved mistanke om barnemishandling bør ”teorier” om skaders oppkomst holdes tilbake overfor omsorgspersoner inntil nærmere klarering med politiet.

Avhør av barn under 16 år gjennomføres som dommeravhør. Et dommeravhør bør gjennomføres innen to uker etter mottatt anmeldelse. Det er en dommer som leder avhøret, men dommeren kan og vil som hovedregel tilkalle en særlig skikket person som vil være den som gjennomfører avhøret av barnet.

Vitner skal avhøres enkeltvis. (Påtaleinstruksen § 8 – 11)

Kriminaltekniske undersøkelser: Det er svært viktig med grundige åstedsundersøkelser i alle saker ved mistanke om barnemishandling. Dette gjelder åstedet for hendelsen, andre steder der partene har oppholdt seg, samt sikring av spor på fornærmede og siktede. Videre er det viktig at disse undersøkelsene foretas så raskt som mulig for å unngå at spor går tapt.

Rekonstruksjon: Rekonstruere er å gjenskape eller 'bygge opp igjen' et hendelsesforløp og omstendighetene rundt dette.

Hensikten med å gjenskape et hendelsesforløp eller et åsted er å få et tydeligere bilde av hva som har hendt. Videre vil man lettere kunne vurdere og kontrollere informasjonen som er innhentet gjennom etterforskningen.

Innen etterforskning snakkes det vanligvis om tekniske eller taktisk rekonstruksjoner, eller en kombinasjon av disse.

Bruk av sakkyndig: Retten kan oppnevne sakkyndige, jf. straffeprosessloven § 138, jf. § 237 første ledd. Også påtalemyndigheten kan under etterforskningen søke bistand hos sakkyndige, jf. straffeprosessloven § 148.

Alle sakkyndige erklæringer som vedrører rettsmedisinske spørsmål, skal sendes til Den rettsmedisinske kommisjon for kvalitetssikring, jf. straffeprosessloven § 147. Kommisjonens uttalelse til erklæringen vedlegges saken som saksdokument. Noen ganger har kommisjonen bemerkninger til erklæringen, og den sakkyndige må avgi en tilleggserklæring. Merk at den sakkyndige utredningen ikke kan vurderes som endelig før kommisjonen har godkjent den. Typen vold, graden av vold og skadebildet kan ha betydning for hvilke straffebestemmelser som kan anvendes, og hvor streng straffen skal bli. Det er derfor viktig at eventuelle fysiske skader på fornærmede ikke bare er godt dokumentert, men også grundig vurdert av helsepersonell.

Tvangsmidler: Tvangsmidler som kan være aktuelle, og på hvilket stadium i etterforskningen det vil være mest hensiktsmessig å gjennomføre dem, vil variere fra sak til sak.

I saker med kjent gjerningsmann vil en rask pågrep og ransaking gjerne være viktig for å hindre at vedkommende forspiller eventuelle bevis eller forsøker å påvirke vitner. En rask pågrep kan i noen tilfeller også være nødvendig for å hindre nye overgrep.

Rundspørring: Formålet med en rundspørring er å få rask informasjon om forholdet som er under etterforskning – åsted, funnsted, offer, mistenkte og vitner, osv. Man må også kartlegge hvilke personer som befant seg på interessante steder på aktuelle tidsrom, for å få en oversikt over deres bevegelser, gjøremål og observasjoner.

Elektroniske spor. I mange saker vil det ofte være hensiktsmessig å innhente elektroniske spor. I saker med kjent gjerningsmann vil slike opplysninger kunne dokumentere hvor fornærmede og siktede har vært på bestemte tidspunkt, samt hvilke telefoner de har vært i kontakt med i tiden før, under og etter det straffbare forholdet. Dette kan være viktig som kontroll av forklaringer og alibi og kan gi sentral informasjon om den anmeldte handlingen og om potensielle vitner.

I andre tilfeller vil gjerningsmannen være ukjent. Formålet med innhenting av elektronisk spor vil da være å forsøke å finne vedkommende ved å få en oversikt over elektronisk registrerte bevegelser i et visst område i et visst tidsrom.

Operativ kriminalanalyse: Innen operativ kriminalanalyse benyttes metoder og teknikker som kan være en støtte for etterforskningen i saker med stor informasjonsmengde. Informasjonen blir strukturert, analysert og visualisert for å identifisere forbindelser, trekke ut vesentlige hendelser og finne eventuelle mønstre. For eksempel kan man benytte innsamlet elektronisk informasjon til å kontrollere vitneforklaringer, stadfeste tidspunkter eller steds plasseringer. Gjennom analysearbeidet vil man også lettere kunne avdekke mangler og uoverensstemmelser i informasjonen slik at man får en målrettet og styrt informasjonsinnhenting.

Gangen i etterforskningen

Gangen i en etterforskning er i grove trekk som følger:

- Politiet får melding om eller kjennskap til saken gjennom en anmeldelse eller på annen måte.
- Etterforskning iverksettes når det er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger et straffbart forhold, jf. Strpl. § 224.
- I noen saker kan det være nødvendig med påtalebegjæring fra fornærmede dens verge eller særskilt myndighet før videre etterforskning gjennomføres, jf. Strpl. § 229 (ikke nødvendig ved fysisk mishandling av barn)
- Når etterforskning er avsluttet, sendes saken til påtalemyndigheten i politiet som skal påtaleavgjøre saken, eller komme med innstilling om avgjørelse til overordnet påtalemyndighet (statsadvokaten). I noen saker er det Riksadvokaten som foretar den endelige påtaleavgjørelsen, for eksempel i saker hvor det tas ut tiltale for drap.
- Påtalemyndigheten i politiet, eventuelt overordnet påtalemyndighet (Statsadvokaten eller Riksadvokaten), kan sende saken tilbake til politiet for ytterligere etterforskning dersom dette er nødvendig.
- Blir saken henlagt, kan denne avgjørelsen påklages til overordnet påtalemyndighet.
- Blir det tatt ut tiltale, går saken til domstolen for rettslig behandling.
- Helt unntaksvis kan retten begjære utført ytterligere etterforskning under hovedforhandling.